

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskaplege fag

SLUTTEKSAMEN

Emnekode:	6000
Emnenamn:	Bedriftsøkonomisk analyse og rekneskap
Studiepoeng for emnet:	7,5
Omfang av denne eksamenen i % av heile emnet:	100 %
Eksamensdato:	05.12.2013
Eksamensstad:	Bø og Porsgrunn
Lengde/tidsrom:	5 timer (09:00 – 14:00)
Målform:	Bokmål/nynorsk
Ant. sider inkl. framside	8 sider (inkl. framside) + vedlegg (2 ark)
Tillatne hjelpemiddel:	Egen kalkulator
Merknader:	Husk kandidatnummer på alle ark.
Ant. vedlegg:	Ett vedlegg i to eksemplarer (ett til innlevering og ett til kladd). Kun en side skal fylles ut.

Eksamensresultat finn du etter sensurfall ved å logge deg inn med brukarnamn og passord på StudentWeb (hit.no)

BOKMÅL

OPPGAVE 1 (25 %)

En produksjonsbedrift produserer ett produkt som selges i ett marked. På grunnlag av historiske regnskapstall og budsjetter/prognoser, har en beregnet følgende forhold mellom mengde, pris og kostnader:

Pris	Mengde	Total kostnad
	0	126 000
1800	100	237 500
1600	200	285 000
1400	300	312 500
1200	400	350 000
1000	500	437 500
800	600	590 000

1. Tegn opp et enhetsdiagram som viser:
 - i. Totale enhetskostnader (TEK)
 - ii. Variable enhetskostnader (VEK)
 - iii. Differanseenhetskostnader (DEK)
 - iv. Pris (P)
 - v. Differanseenhetsinntekt (DEI)
2. Ved hvilke(n) mengde(r) blir resultatet lik null?
3. Les av kostnadsoptimal produksjonsmengde (kostnadsoptimum).
4. Les av gevinstoptimal produksjonsmengde (gevinstoptimum).
5. Hva blir prisen i gevinstoptimum?
6. Hva blir overskuddet i gevinstoptimum? Hvordan kan dette vises grafisk i enhetsdiagrammet?
7. Forutsett at bedriften får tilbud om å selge produktet på et annet marked til en fast pris på 700. Vil valg av dette alternativet påvirke gevinstoptimum, og i så fall hvilken fordeling av mengden ville være den optimale på de to markedene? Hva ville overskuddet bli, og hvordan kan dette vises grafisk i enhetsdiagrammet?
8. Drøft hvorfor prisdifferensiering fører til endring i pris på hjemmemarkedet.

OPPGAVE 2 (25 %)

Som vedlegg 1 ligger foreløpig saldobalanse for en handelsbedrift. Oppgaven består i å avslutte regnskapet pr 31.12.2012.

Vedlegg 1 kan brukes som løsningsark. En side med fortegn og en side med Debet/Kredit. Kun en side skal være utfylt ved levering.

Momenter for regnskapsavslutningen:

1. Selskapet hadde ingen biler pr 01.01.2012. Ny bil ble anskaffa og tatt i bruk den 01.05.2012. Bilen skal avskrives lineært over 8 år.

2. Det er ikke kjøpt nytt inventar i 2012. Inventaret skal avskrives lineært med 15 % pr år. Det har en anskaffelsesverdi på 200.
3. Kundefordringer er avstemt mot kundespesifikasjoner. Ledelsen har vurdert risikoen for tap og besluttet at tapsavsetningen skal økes med 4.
4. Oversikt over forskuddsbetalt og påløpte kostnader:

	Pr. 01.01.2012		Pr. 31.12.2012	
	Forskuddsbet.	Påløpt	Forskuddsbet.	Påløpt
Husleiekostnad	0		9	
Forsikringer	8		*)	
Telefonkostnad		5		7
Strømkostnad		8		10
Driftsrekvisita		11		4
Vedlikehold bil				6
Rentekostnader		3		**)

*) Forsikringspremie blei betalt forskuddsvis for 12 måneder den 01.07.2012. Premiebeløpet var 30. Forsikringer bokføres på Andre driftskostnader.

***) Påløpte rentekostnader pr 31.12. må beregnes på grunnlag av følgende opplysninger. Avdrag og renter på banklånet betales kvartalsvis. Siste betaling er foretatt den 30.10.2012. Renten utgjør 5 % p.a. og betales etterskuddsvis.

5. Selskapet mottar provisjon for salg av et produkt. Det er ikke mottatt / bokført provisjon for desember 2012. Påløpt provisjon forventes å utgjøre 10.
6. Varebeholdningen er talt opp til kostpris som er 414.
7. Det skal ikke beregnes skatt.
8. Årets resultat skal overføres til Annen egenkapital.

OPPGAVE 3 (20 %)

En bedrift som produserer ett produkt har for en normalperiode følgende tall i budsjettet:

Overskudd	100.000
Omsetning (Total inntekt)	1.600.000

De variable enhetskostnadene er budsjettetert til kr 8,-, og faste kostnader er budsjettetert til kr 700.000.

- a) Beregn hvor stor mengde (antall) som lagt til grunn for budsjettet.
- b) Tegn et resultat- eller dekningsdiagram og les av nullpunktomsetningen (NPO).
- c) Hva blir sikkerhetsmarginen i prosent?
- d) Utarbeid et stjernediagram som viser følsomheten for endringer i pris, mengde, variable enhetskostnader og faste kostnader.
- e) Marker i stjernediagrammet hva overskuddet vil bli ved en reduksjon i mengden på 5 %.

Bedriften vurderer en alternativ produksjonsmåte som vil kreve investering i ny maskin. Dette vil medføre at faste kostnader vil øke til kr 1.000.000, mens variable enhetskostnader budsjetteres å bli redusert til kr 5.

f) Drøft dette alternativet i forhold til det opprinnelige med hensyn til lønnsomhet og risiko?

OPPGAVE 4 (30 %)

En bedrift produserer kjøkkeninnredninger. Den er organisert som fire avdelinger:

- Råvarelager og materialforvaltning
- Produksjonsavdeling
- Monteringsavdeling
- Salgs- og administrasjonsavdeling

For en normalperiode har bedriften utarbeidet følgende oversikt over inntekter og kostnader (alle tall i 1000):

• Salgsinntekter	46.000
• Direkte materialkostnader	12.500
• Direkte lønn i produksjonsavdeling	4.600
• Direkte lønn i monteringsavdeling	9.500
• Indirekte variable kostnader:	
○ Råvarelager og materialforv.	800
○ Produksjonsavdeling	460
○ Monteringsavdeling	1.900
• Indirekte faste kostnader:	
○ Råvarelager og materialforv.	1.100
○ Produksjonsavdeling	1.250
○ Monteringsavdeling	1.900
○ Salgs- og adm.avdeling	4.600

- A. Hvor stort overskudd har bedriften budsjettet med?
- B. Hvor stor fortjenesteprosent (på selvkost) har bedriften budsjettet med?
- C. Hvor stort dekningsbidrag (DB) har bedriften budsjettet med?

Bedriften ønsker å utarbeide tilleggskalkyler etter både selvkost- og bidragsmetoden ved å bruke tilleggssatser beregnet på grunnlag av budsjettallene.

Tilleggssatser skal beregnes slik (alle prosenttall beregnes med en desimal, og kroneverdier til hele kroner):

- Råvarelager og materialforvaltning som prosenttillegg på Direkte materialkostnad.
- Produksjonsavdeling som kronesats pr maskintime. I budsjettperioden over er det forventet brukt 4.100 maskintimer.

- Monteringsavdeling som prosenttillegg på Direkte lønn i avdelingen.
- Salgs- og administrasjonsavdeling som prosenttillegg på Tilvirkningskost i selvkostkalkylen og Tilvirkningsmerkost i bidragskalkylen.

Bedriften får en forespørsel på leveranse av en ordre som vil kreve følgende direkte kostnader (i hele tusen):

- Direkte materialkostnader 300
- Direkte lønn i produksjonsavdeling 90
- Direkte lønn i monteringsavdeling 160

- Ordren er beregnet å kreve 75 maskintimer i produksjonsavdelingen.

- D. Utarbeid selvkostkalkyle som viser ordrens kalkulerte selvkost og salgspris (ekskl. merverdiavgift) dersom bedriften beregner en fortjenesteprosent på 20 % av selvkost.
- E. Utarbeid bidragskalkyle som viser ordrens kalkulerte salgsmarkost (minimumskost).
- F. Hvilken dekningsgrad vil bedriften ha på denne ordren dersom en legger salgsprisen under delspørsmål D til grunn?
- G. Forklar kort når bidragskalkyle er å foretrekke fremfor selvkostkalkyle.

NYNORSK

OPPGÅVE 1 (25 %)

Ei produksjonsbedrift produserer eitt produkt som blir seld i ein marknad. På grunnlag av historiske rekneskapstal og budsjetter/prognosar, har ein rekna ut følgjande forhold mellom mengde, pris og kostnadar:

Pris	Mengde	Total kostnad
	0	126 000
1800	100	237 500
1600	200	285 000
1400	300	312 500
1200	400	350 000
1000	500	437 500
800	600	590 000

1. Teikn opp eit einingsdiagram som viser:
 - i. Totale einingskostnadar (TEK)
 - ii. Variable einingskostnadar (VEK)
 - iii. Differanseiningskostnadar (DEK)
 - iv. Pris (P)
 - v. Differanseiningsinntekt (DEI)
2. Ved kva for mengde(r) blir resultatet lik null?
3. Les av kostnads optimal produksjonsmengd (kostnads optimum).
4. Les av gevinst optimal produksjonsmengd (gevinst optimum).

5. Kva blir prisen i gevinstoptimum?
6. Kva blir overskotet i gevinstoptimum? Korleis kan dette visast grafisk i einingsdiagrammet?
7. Gå ut frå at bedrifta får tilbod om å selje produktet på ein annan marknad til ein fast pris på 700. Vil val av dette alternativet ha verknad på gevinstoptimum, og i så fall kva fordeling av mengda ville være den optimale på dei to marknadene? Kva ville overskotet bli, og korleis kan dette visast grafisk i einingsdiagrammet?
8. Drøft kvifor prisdifferensiering fører til endring i pris på heimemarknaden.

OPPGÅVE 2 (25 %)

Som vedlegg 1 ligg foreløpig saldobalanse for ei handelsbedrift. Oppgåva består i å avslutte rekneskapen pr 31.12.2012.

Vedlegg 1 kan brukast som løsningsark. Ei side med fortegn og ei side med Debet/Kredit. Berre ei side skal vere fylt ut ved levering.

Moment for rekneskapsavslutninga:

1. Selskapet hadde ingen bilar pr 01.01.2012. Ny bil blei kjøpt og tatt i bruk den 01.05.2012. Bilen skal avskrivast lineært over 8 år.
2. Det er ikkje kjøpt nytt inventar i 2012. Inventaret skal avskrivast lineært med 15 % pr år. Det har ein opphavleg kostpris på 200.
3. Kundefordringar er avstemd mot kundespesifikasjonar. Leiinga har vurdert risikoen for tap og bestemt at tapsavsetninga skal aukast med 4.
4. Oversikt over forskotsbetalte og påkomne kostnadar:

	Pr. 01.01.2012		Pr. 31.12.2012	
	Forskotsbet.	Påkomne	Forskotsbet.	Påkomne
Husleigekostnad	0		9	
Forsikringar	8		*)	
Telefonkostnad		5		7
Strømkostnad		8		10
Driftsrekvisita		11		4
Vedlikehald bil				6
Rentekostnadar		3		**)

*) Forsikringspremie blei betalt forskotsvis for 12 månadar den 01.07.2012. Premiebeløpet var 30. Forsikringar bokføres på Andre driftskostnadar.

***) Påkomne rentekostnadar pr 31.12. må reknast på grunnlag av følgjande opplysningar. Avdrag og renter på banklånet blir betalt kvartalsvis. Siste betaling blei føretatt den 30.10.2012. Renta utgjer 5 % p.a. og blir betalt etterskotsvis.

5. Selskapet mottar provisjon for sal av eit produkt. Det er ikkje mottatt / bokført provisjon for desember 2012. Påkomen provisjon forventast å vere 10.
6. Varelageret er talt opp til kostpris som er 414.
7. Det skal ikkje reknast skatt.
8. Årets resultat skal overførast til Annan eigenkapital.

OPPGÅVE 3 (20 %)

Ei bedrift som produserer eitt produkt har for ein normalperiode følgjande tal i budsjettet:

Overskot	100.000
Omsetning (Total inntekt)	1.600.000

Dei variable einingskostnadene er budsjettetert til kr 8,-, og faste kostnadar er budsjettetert til kr 700.000.

- Rekn ut kor stor mengde som er lagt til grunn for budsjettet.
- Teikn eit resultat- eller dekningsdiagram og les av nullpunktomsetninga (NPO).
- Kva blir tryggingmarginen i prosent?
- Utarbeid eit stjernediagram som viser følsemda for endringar i pris, mengde, variable einingskostnadar og faste kostnadar.
- Marker i stjernediagrammet kva overskotet vil bli ved ein reduksjon i mengd på 5 %.

Bedrifta vurderer ein alternativ produksjonsmåte som vil krevje investering i ny maskin. Dette vil medføre at faste kostnadar vil auke til kr 1.000.000, medan variable einingskostnadar blir budsjettetert til å bli redusert til kr 5.

- Drøft dette alternativet i høve til det opphavleg med omsyn til lønsemd og risiko?

OPPGÅVE 4 (30 %)

En bedrift produserer kjøkkeninnreiingar. Den er organisert som fire avdelingar:

- Råvarelager og materialforvaltning
- Produksjonsavdeling
- Monteringsavdeling
- Sals- og administrasjonsavdeling

For en normalperiode har bedrifta utarbeidet følgjande oversikt over inntekter og kostnadar (alle tall i 1000):

• Salsinntekter	46.000
• Direkte materialkostnadar	12.500
• Direkte løn i produksjonsavdeling	4.600
• Direkte løn i monteringsavdeling	9.500
• Indirekte variable kostnadar:	
○ Råvarelager og materialforv.	800
○ Produksjonsavdeling	460
○ Monteringsavdeling	1.900

- Indirekte faste kostnader:
 - Råvarelager og materialforv. 1.100
 - Produksjonsavdeling 1.250
 - Monteringsavdeling 1.900
 - Sals- og adm.avdeling 4.600

- A. Kor stort overskot har bedrifta budsjettert med?
- B. Kor stor fortенesteprosent (på sjølvkost) har bedrifta budsjettert med?
- C. Kor stort dekningsbidrag (DB) har bedrifta budsjettert med?

Bedrifta ønskjer å utarbeide tilleggskalkyler etter både sjølvkost- og bidragsmetoden ved å bruke tilleggssatser beregnet på grunnlag av budsjettala.

Tilleggssatser skal reknast slik (alle prosenttall reknast med ein desimal, og kroneverdiar til heile kroner):

- Råvarelager og materialforvaltning som prosenttillegg på Direkte materialkostnad.
- Produksjonsavdeling som kronesats pr maskintime. I budsjettperioden over er det forventa brukt 4.100 maskintimar.
- Monteringsavdeling som prosenttillegg på Direkte løn i avdelinga.
- Sals- og administrasjonsavdeling som prosenttillegg på Tilverkingskost i sjølvkostkalkyla og Tilverkingsmeirkost i bidragskalkyla.

Bedrifta får eit spørsmål om å levera ein ordre som vil krevje følgjande direkte kostnader (i hele tusen):

- Direkte materialkostnader 300
- Direkte løn i produksjonsavdeling 90
- Direkte løn i monteringsavdeling 160

- Ordren er rekna å krevje 75 maskintimar i produksjonsavdelinga.

- D. Utarbeid sjølvkostkalkyle som viser ordrens kalkulerte sjølvkost og salspris (ekskl. meirverdiavgift) dersom bedrifta reknar ein fortенesteprosent på 20 % av sjølvkost.
- E. Utarbeid bidragskalkyle som viser ordrens kalkulerte salsmeirkost (minimumskost).
- F. Kor stor dekningsgrad vil bedrifta ha på denne ordren dersom ein legg salsprisen under delspørsmål D til grunn?
- G. Forklar kort når bidragskalkyle er å føretrekke framfor sjølvkostkalkyle.

VEDLEGG 1

LØSNINGSARK OPPGAVE 2

Kandidat nr:

KONTO	Forel SB	Overført	RESULTAT	BALANSE	Henv
Biler	180				
Inventar	125				
Varebeholdning	420				
Kundefordringer	470				
Avsetn tap på fordringer	-18				
Div. forsk.bet. Kostn.	8				
Bankinnsk skattetrekk	45				
Påløpte inntekter					
Egenkapital	-268				
Banklån	-120				
Kassekreditt	-30				
Leverandørgjeld	-235				
Skyldig skattetrekk	-45				
Oppgj. MVA	-169				
Skyldig AGA	-32				
Påløpt AGA av fp.	-16				
Påløpte feriepenger	-135				
Påløpte renter	-3				
Div. påløpte kostn.	-24				
Avg.pl. Varesalg	-7 926				
Provisjonsinntekter	-75				
Varekostnader	5 267				
Lønn	1 125				
Feriepenger	135				
Arbeidsgiveravgift	152				
Påløpt AGA av feriep.	16				
Avskrivninger	0				
Husleie	169				
Telefonkostnad	58				
Porto	14				
Driftsk. Biler	103				
Andre dr.kostn.	720				
Tap på fordringer	66				
Renteinntekter	-1				
Rentekostnader	24				
Over-/underskudd	0				
TOTAL	0				

VEDLEGG 1	LØSNINGSARK OPPGAVE 2				Kandidat nr:				
KONTO	Forel. saldobal.		Overført		RESULTAT		BALANSE		Henv.
	Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit	
Biler	180								
Inventar	125								
Varebeholdning	420								
Kundefordringer	470								
Avsetn tap på fordringer		18							
Div. forsk.bet. Kostn.	8								
Bankinnsk skattetrekk	45								
Påløpte inntekter									
Egenkapital		268							
Banklån		120							
Kassekreditt		30							
Leverandørgjeld		235							
Skyldig skattetrekk		45							
Oppgj. MVA		169							
Skyldig AGA		32							
Påløpt AGA av fp.		16							
Påløpte feriepenger		135							
Påløpte renter		3							
Div. påløpte kostn.		24							
Avg.pl. Varesalg		7926							
Provisjonsinntekter		75							
Varekostnader	5267								
Lønn	1125								
Feriepenger	135								
Arbeidsgiveravgift	152								
Påløpt AGA av feriepen.	16								
Avskrivninger									
Husleie	169								
Telefonkostnad	58								
Porto	14								
Driftsk. Biler	103								
Andre dr.kostn.	720								
Tap på fordringer	66								
Renteinntekter		1							
Rentekostnader	24								
Over-/underskudd									
TOTAL	9 097	9 097							

VEDLEGG 1

LØSNINGSARK OPPGAVE 2

Kandidat nr:

KONTO	Forel SB	Overført	RESULTAT	BALANSE	Henv
Biler	180				
Inventar	125				
Varebeholdning	420				
Kundefordringer	470				
Avsetn tap på fordringer	-18				
Div. forsk.bet. Kostn.	8				
Bankinnsk skattetrekk	45				
Påløpte inntekter					
Egenkapital	-268				
Banklån	-120				
Kassekreditt	-30				
Leverandørgjeld	-235				
Skyldig skattetrekk	-45				
Oppgj. MVA	-169				
Skyldig AGA	-32				
Påløpt AGA av fp.	-16				
Påløpte feriepenger	-135				
Påløpte renter	-3				
Div. påløpte kostn.	-24				
Avg.pl. Varesalg	-7 926				
Provisjonsinntekter	-75				
Varekostnader	5 267				
Lønn	1 125				
Feriepenger	135				
Arbeidsgiveravgift	152				
Påløpt AGA av feriep.	16				
Avskrivninger	0				
Husleie	169				
Telefonkostnad	58				
Porto	14				
Driftsk. Biler	103				
Andre dr.kostn.	720				
Tap på fordringer	66				
Renteinntekter	-1				
Rentekostnader	24				
Over-/underskudd	0				
TOTAL	0				

VEDLEGG 1	LØSNINGSARK OPPGAVE 2						Kandidat nr:		
KONTO	Forel. saldobal.		Overført		RESULTAT		BALANSE		Henv.
	Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit	
Biler	180								
Inventar	125								
Varebeholdning	420								
Kundefordringer	470								
Avsetn tap på fordringer		18							
Div. forsk.bet. Kostn.	8								
Bankinnsk skattetrekk	45								
Påløpte inntekter									
Egenkapital		268							
Banklån		120							
Kassekreditt		30							
Leverandørgjeld		235							
Skyldig skattetrekk		45							
Oppgj. MVA		169							
Skyldig AGA		32							
Påløpt AGA av fp.		16							
Påløpte feriepenger		135							
Påløpte renter		3							
Div. påløpte kostn.		24							
Avg.pl. Varesalg		7926							
Provisjonsinntekter		75							
Varekostnader	5267								
Lønn	1125								
Feriepenger	135								
Arbeidsgiveravgift	152								
Påløpt AGA av feriep.	16								
Avskrivninger									
Husleie	169								
Telefonkostnad	58								
Porto	14								
Driftsk. Biler	103								
Andre dr.kostn.	720								
Tap på fordringer	66								
Renteinntekter		1							
Rentekostnader	24								
Over-/underskudd									
TOTAL	9 097	9 097							